

הפרשת תרומות ומעשרות במגזר החקלאי*

א. נוסח הפרשת תרומות ומעשרות במערך מיון גזר

(הצעה לקיבוץ עלומים טבת תשנ"א)

הקדמה

לאחר איסופו, מובל הגזר אל מערך המיון לשם הכנתו לשיווק. במערך המיון נמצא הגזר בתנועה במשך כל הזמן – החל מן השלב שבו הוא מגיע ועד לאריזתו הסופית. רוב הגזר מאוחסן עם תום האריזה בקרור למשך יומיים ויותר ורק אחר-כך משווק, אך חלקו נמכר במשך יום המיון לסוחרים המעוניינים בסחורה טריה, ויוצא משערי המפעל עוד באותו יום. יש להעיר שבשטח לא נשארת כמות של למעלה מאחוז, כך שאי-אפשר להשתמש במה שנשאר בשטח בתור תרומת מעשר. אך מצד שני, במערך המיון עצמו נאסף כל היבול שאיננו ראוי לשיווק לתוך עגלה מיוחדת. ניתן לדאוג לכך שהיא תרוקן מדי יום.

אופן ההפרשה

1. נשתמש בפרי הפגום של יום האתמול, שכמותו ידועה על-מנת לתקן את היבול של היום. לא נשתמש בגזר פגום שמוין היום.
2. ההפרשה תחול עם סיום אריזת כל 30 שק, או 90 קילו, או כל יחידה אחרת אשר יראה לנכון לרב הישוב המכיר את מערך המיון של ישובו. העיקר הוא שלא יוצר מצב של "עודפים" בין היחידות המעושרות, שאם לא כן, עלול חלק להישאר טבל בסוף היום. מספר

* מאמר בשם זה לא נכתב ע"י ר' שמעון הי"ד מעולם. בעמודים הבאים קובץ אוסף של הצעות להפרשת תרומות ומעשרות שניתנו על-ידו כתשובות לפניות שקבל במהלך עבודתו במכון התורה והארץ מכיוון המגזר החקלאי. דומה שניתן לחוש מתוך הדברים בנסיון שנעשה כאן להביא את החזון של קיום מצוות הפרשת תרומות ומעשרות כנורמה ממלכתית לידי יישום מעשי. שאלות ההפרשה של תרומות ומעשרות בשטח מתוך הקפדה שלא להוציא דבר שאיננו מתוקן אל השוק, עמה מתמודד כאן הרב בירן, הן מן השאלות הקשות והמסובכות ביותר בתחום זה.

יתרונות לדרך זו: ראשית, היא איננה נוקקת לסמוך על עיקרון ה"ברירה" השנוי במחלוקת. שנית, באופן כזה ניתן להגדיר מיקום מדוייק של המתנות הניתנות, שכן היכול כולו ניח. בנוסף לכך יש להעיר שבנוהל המוצע מירב הסיכויים לכך שכל מה שישווק במשך היום יהיה מעושר, אא"כ יקחו כמות ממה שמוין ממש עכשיו, בכמות פחותה מ-90 ק"ג.

4. אין בעיה של מוקף, אפילו כשהגזר כבר נמצא בשקים – עיין ספרו של הרב הרצוג, מצוות התלויות בארץ, סימן ל"ח, המבאר שדין סתום ופתוח נאמר רק בחביות של יין. מה עוד שבמקרה דגן הכל נמצא בתוך אולם אחד.

5. נוסח ההפרשה צריך לקחת בחשבון שאין להשתמש באותה תרומה פעמיים. על כן יש לנסח כך שכל פעם קלחים אחרים בעגלה המיועדת לתרומה ישמשו כתרומה גדולה ותרומת מעשר. בשל בעיות בהגדרת מיקום התרומות, רצוי להניח שקית עם מספר קלחים בצד עגלה זו והיא תשמש לתרומה גדולה.

6. ממילא ברור, שיתכן מצב שנשאר עודף בעגלה בסוף היום משום שלא נוצלו כל הקלחים לצורך כמות היכול שעברה באותו יום במערך המיון. במקרה כזה חלק מן העגלה הוא טבל, ואסור להאכיל טבל לבהמה. לכן יהיה צורך לנסח כך שבהפרשה האחרונה של היום כל הנותר יהיה תרומה גדולה.

7. את התרומות ניתן להאכיל לבהמת כהן. ניתן לעשות שותפות עם כהן, כך שהפרות יהיו שלו (כמובן, בהסכמת חברי הקיבוץ). רצוי לטמא את התרומות קודם לכן, על ידי שטיפתם תחת זרם מים בזמן שהם בעגלה, ונגיעה בעגלה¹.

8. את השותפות יש לעשות על ידי שטר. יש להקפיד שלא יכללו מבכירות בהסכם (שכן הן נמכרות לגוי!) וממילא יהיה אסור לתת להן מהתרומות. יש ליזכר לעשות הסכם חדש על כל מחזור גידול חדש של פרות.

9. נוסח ההפרשה הוא יומי.

10. אין כאן פתרון למי שאוכל בזמן המיון. לדידם קיים חשש של אכילת טבל, החל מן השלב בו נגמרה מלאכתם של חלק מן הקלחים. לכן ההמלצה היא להפריש מראש לצורך אכילה במשך היום קלחים מיוחדים שכבר עשרום.

נוסח ההפרשה

על המפריש לומר נוסח זה בכל בוקר, לפני תחילת העבודה. יש לוודא שהמפריש מבין את הנוסח.

1. עיין בהמעשר והתרומה עמוד קי"ג שאפשר לטמא ולהאכיל לבהמת כהן, ובדיעבד אפילו אם לא טמאו את התרומה. כאמור, לכתחילה רצוי להשתדל לטמא.

הקדמה: כל מה שאומר יחול בכל פעם ברגע סיום אריזת 90 ק"ג של גזר בסוף מערך המיזן, חוץ מ-90 ק"ג האחרונים שיארוז היום, וכל גזר ארוז שיהיה נותר על 90 ק"ג אחרונים אלו.

ההפרשה שלי תחול על הקלחי הגזר הבאים:

1. 90 ק"ג גזר ארוז בסוף מערך המיזן.
2. 1 גרם גזר טבל הצפוני ביותר בשקית המיועדת לתרומה גדולה.
3. 1 ק"ג גזר טבל הצפוני ביותר בעגלה שמיועדת היום לתרומת מעשר.

תרומה גדולה: הגזר שבסעיף 2 יהיה תרומה גדולה.

מעשר ראשון: הגזר שבסעיף 3, ועוד 9 חלקים כאלה הנמצאים בצפון הגזר שבסעיף 1, יהיה מעשר ראשון.

תרומת מעשר: אותו גזר שבסעיף 3 שעשיתי מעשר ראשון, יהיה תרומת מעשר.

מעשר שני: עוד 9 חלקים כאלה, הנמצאים בדרום הגזר שבסעיף 1, יהיה מעשר שני.

חילול מעשר שני: מעשר שני זה, הוא וחומשו, יהיה מחולל על פרוטה אחת מן המטבע המיוחדת² לפדין מעשר שני.

בנוסף להפרשה הנ"ל, הריני אומר נוסח להפרשה אשר תחול עם סיום אריזת 90 ק"ג האחרונים של גזר במערך מיזן היום, או עם סיום כל מה שיוותר על 90 ק"ג אחרונים אלו.

הפרשה זו תחול על:

1. 90 ק"ג האחרונים של גזר ארוז, וכן על כל גזר ארוז שיהיה נותר על 90 ק"ג אחרונים אלו.
2. כל כמות גזר הטבל שנשארה בשקית המיועדת לתרומה גדולה, וכל כמות גזר הטבל שנשארה בעגלה המיועדת היום לתרומת מעשר, חוץ מן הגזר שבסעיף 3 לקמן.
3. הכמות הצפונית ביותר של גזר טבל בעגלה המיועדת היום לתרומת מעשר, בכמות השווה ל-1999 מכמות הגזר שבסעיף 1.

תרומה גדולה: הגזר שבסעיף 2 יהיה תרומה גדולה.

מעשר ראשון: הגזר שבסעיף 3, ועוד 9 חלקים כאלה הנמצאים בצפון הגזר שבסעיף 1, יהיה מעשר ראשון.

תרומת מעשר: הגזר שבסעיף 3, שעשיתי מעשר ראשון, יהיה תרומת מעשר.

מעשר שני: עוד 9 חלקים כאלה, הנמצאים בדרום הגזר שבסעיף 1, יהיה מעשר שני.

2. הנוסח מסתמך על כך שיוחד מטבע לחילול מעשר-שני. במידה ואחד החברים או אדם אחר ייחד אותה, יש לומר "מזן המטבע שייחד פלוני...".

חילול מעשר שני: מעשר שני זה, הוא וחומשו, יהיה מחולל על פרוטה אחת מן המטבע המיוחדת לפדיון מעשר שני.

ב. נוסח הפרשת תרומות ומעשרות בפרדס תפוזים

(הצעה למשק ניר-גלים חורף תש"ן)

הקדמה

למשק ניר-גלים שטחי מטע נרחבים של תפוזים ואשכוליות הנמצאים בסמוך למשק. קטיף ההדרים מתבצע על-ידי פועלים ערבים ובפקוחו של מרכז הענף מטעם המשק. תהליך השיווק כולל: קטיף, העברת הפירות לתוך מיכלים, העמסתם על גבי משאית ושליחתם לבתי-האריזה.

עקב הרוחות והגשמים נופלת כמות קטנה של פרי על האדמה. פירות אלו אינם נאספים בשום שלב שהוא, אלא מרקיבים במקומם. בבדיקות שנעשו התברר שכמות הנשר תמיד גבוהה מאחוז אחד מכלל הפירות. הועלתה השאלה, האם ניתן לבצע הפרשת תרומות ומעשרות על סמך נשר זה.

יש לציין שגם בעיצומה של תקופת הקטיף אין מתבצע קטיף בכל יום, וכן שגם לא בכל יום בו מתבצע קטיף נשלחת משאית מן הפרדס אל בית האריזה.

נוסח ההפרשה

יש לומר נוסח זה בתחילת כל שבוע.

הקדמה¹: כל מה שאומזר, יחול כל פעם ברגע סיום העמסת התפוזים על הרכב, במשך שבוע זה².

1. הקדמה זו (יחד עם התנאי שבעקבותיה) מהווה חלק בלתי נפרד מנוסח ההפרשה שעל המפריש לומר. מטרת ההקדמה להגדיר במדויק את רגע חלות ההפרשה, ואת היקף חלות ההפרשה. במילים אחרות: מתי חל ועל מה חל.

השאלה הראשונה – מועד ההפרשה – אף שב"הפרשה צרכנית" איננה חשובה כלל, היא בהחלט עלולה להיות מכריעה ביחס לחקלאי המפריש מיבול שחלקו נקטף וחלקו עדיין לא, חלקו כאן וחלקו משווק. נרחיב על כך בהערה הבאה.

השאלה השנייה – על מה חלה ההפרשה – מטופלת בדרך כלל בגוף הנוסח ("היותר מאחד ממאה שיש כאן... תרומה גדולה על הכל" וכדו'). כאן, לאור הבעיות המורכבות והפתרונות המוצעות, נראה לנו שאם נגדיר בהקדמה בדיוק לאילו פירות אנו מתייחסים – נחסוך סרבול רב בגוף הנוסח (הן משום הצורך לתחום את חלות ההפרשה רק לפירות שעל המשאית ולחלק מהפירות שעל האדמה, והן משום הצורך לציין בכל שלב ושלב שההפרשה תחול רק כשיתלשו הפירות).

על ידי "הצהרת כוונות" חד פעמית בתחילת ההפרשה – הנוסח עצמו הופך להיות פשוט ביותר.

2. השאלה היא: מתי יש להחיל את ההפרשה? הדרך הפשוטה היא שההפרשה תחול כל פעם ברגע

יציאת כל משאית את הפרדס.

בעיה ראשונה שיש להתמודד עמה בהקשר זה היא האפשרות הסבירה שבאחד הימים לא תעזוב משאית. במקרה כזה ההפרשה ביחס לפירות שנקטפו היום תחול רק מחר. והמשגית שאמור לומר את הנוסח הבוקר כמו בכל בוקר עלול לברך ברכה לבטלה. הפתרון לכך, לכאורה הוא אחת מהשת"ים: או שיברר כל יום אם צפוי משלוח, או שבימים שהוא מסופק – לא יברך.

פתרון אחר, בטוח יותר, הוא לומר את הנוסח פעם בשבוע, ולהחיל את ההפרשה מראש על כל מה שיקטף במשך שבוע זה. כך יפתר החשש הנ"ל, שכן במשך שבוע של קטיף ודאי תצא משאית. היקף חלות ההפרשה הוא רק אותם פירות שעל גבי המשאית, וההפרשה תחול על תכולת כל משאית בנפרד. זאת כדי לקחת בחשבון אפשרות של יציאת שתי משאיות ביום אחד. ממילא ברור, שרגע חלות ההפרשה, יהיה רגע לפני יציאת המשאית מהשטח. זהו זמן מוגדר, הכולל את כל מה שיש על המשאית, אך מצד שני עדיין נחשב מוקף עם אותם פירות שעל האדמה, שיהיו תרומה גדולה ותרומת מעשר.

יש להעיר שההפרשה השבועית כאן, היא הפרשת פירות שהם בעולם, והגיעו לעונת המעשרות, אך עדיין לא נקטפו. ביחס לחוקיות מעשה הפרשה כזה עיין קדושין ס"ב ע"ב, ומסקנת הסוגיה שם – "כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי". אך סוגיא זו דורשת עיון רב, לברר תנאי דין זה. גם בחזו"א (דמאי י"ז) האריך בענין, וכן יש לעיין בסוגית צנועין בב"ק ס"ט ע"א. ואכמ"ל. נציין, שעל ידי אמירת ההקדמה, פטורים אנו מלומר בנוסח עצמו "לכשיתלשו" וכד', כי בהקדמה אנו מציינים במפורש שהנוסח יחול לאחר שהפירות יקטפו.

בעיה נוספת שיש להתמודד עמה היא אותם פירות שהפועלים (או סתם חברי משק) נוטלים בכליהם הביתה. מכיון שההפרשה אמורה לחול על כל משלוח בנפרד ולא על מצבור הפרי שנקטף ביום מסויים, הרי שיכול להוצר מצב שבו עודפי הפרי שנותרו בסוף היום ועדיין לא הועמסו לא תוקנו עדיין. עובדה זו עלולה לגרום תקלה למי שיקח ויאכל מהם. במסגרת הנוסח יש למצא פתרון גם לבעיה זו.

נראה שהפתרון לכך הוא להחיל את ההפרשה על כל רכב (ולא רק על המשאיות), עם עזיבתו את השטח. כמובן, שצורה זו של חלות ההפרשה, דורשת היערכות מתאימה במציאת תרומה גדולה ותרומת מעשר לכל רכב רכב. על כך בהמשך.

הבעיה האחרונה שיש להתייחס אליה היא בעית ה"מוקף" וה"ברירה". מצד אחד החלת ההפרשה לאחר שהרכב יצא מהשטח תיצור בעית מוקף. מצד שני, הפרשה שתחול רגע לפני יציאת הרכב מהפרדס – מעוררת את בעיית הברירה, שכן בשעת אמירת הנוסח לא ידוע עדיין מתי הוא יחול. מידע זה יתברר רק לאחר שהרכב יצא – רק אז יודע למפרע מהו אותו רגע שלפני יציאתו (לשאלת הברירה במימד הזמן עיין תו"א דמאי ט"ז י"ז, ד"ה ס"ט ע"א תוד"ה כל). לכן, על מנת להמנע מבעית מוקף, ויחד עם זאת לצמצם את ההסתמכות על ברירה – מוצע להחיל את ההפרשה ברגע סיום ההעמסה לרכב. ברגע זה הרכב נמצא סמוך לתפוזים ולפרדס – אין בעית מוקף, וגם רגע החלות הוא רגע מוגדר – אין בעית ברירה.

גם אם מישוהו יחליט להוסיף ברגע האחרון עוד תפוז או שנים למיכלים על המשאית או לארגזים על הרכב – אין בעיה של תפוז טבל שנתערב עם מה שכבר תוקן, שהרי מסתבר שרגע סיום ההפרשה הוא אותו רגע שהתפוז האחרון עלה למשאית.

לסיכום, הפרשה שבועית, פותרת חשש של יום ללא קטיף או משלוח. הפרשה החלה על הרכב (כל רכב) שעליו הועמס פרי פותרת חשש של משלוחים רבים במשך היום, ושל משלוח למשק על גבי טרקטורים. הפרשה שתחול ברגע סיום ההעמסה – פותרת בעית מוקף וברירה.

ההפרשה שלי תחול על הפירות הבאים:

1. התפוזים שעל הרכב.
2. תפוזי הטבל הצפוניים ביותר על אדמת הפרדס³, בכמות⁴ השווה ל-1/99 מכמות התפוזים על הרכב⁵.

3. להיות נוכח פיזית בשטח, לעלות לכל משאית ולהוריד בפועל כמויות של תרומות – איננו מעשי. החזו"א (דמאי י"ז ד"ה והנה) אמנם מציע לקחת מראש "סל מלא פירות שיהיה בהן כדי שיעור תרומה גדולה ותרומת מעשר" והכל יחול לכשיתלש (עיי"ש), אך התרומות של עשרות דונמים של פרדס של משק גדול לא יכולים סל או מיכל. ובכלל – עלינו לפשט את ההליכים כמה שיותר, ולהקל טכנית על המפריש – כדי להבטיח מפני תקלות טכניות ו/או טעויות אנוש. הפתרון המוצע הוא להשתמש כתרומה גדולה ותרומת מעשר בפירות שנשרו ונפלו על אדמת הפרדס בזמן הגידול והקטיף. הערכת החקלאים היא, שעל אדמת הפרדס נותרים למעלה מאחוז מסך הפירות שנקטפו.

פתרון זה מותנה בנתוני השטח הספציפיים לכל סוג גידול (לדוגמא: גם בלקיטת בוטנים או גזר – גותרים תלושים בשטח למעלה ממאית הכמות הנלקטת. אך לא כן בכל הגידולים). כדי שנוכל להשתמש בפתרון כזה יש להבהיר מספר קשיים הלכתיים. ראשית, כיצד ניתן להשתמש בפירות שעל האדמה כתרומה גדולה ותרומת מעשר, והלא אין מפרישים מן הרע על היפה? על כך יש לומר שמלבד שדין זה אינו מעכב בריעבד (עיי"ן משנה תרומות ב' ו' ויבמות פ"ט ע"ב ורמב"ם תרומות פ"ה ה"ג), הרי כבר חידש השו"ע (של"א נ"ב) ש"נראה לי דהשתא דלאיבוד אזלא מפני הטומאה אין להקפיד בכך". בספר שולחן גבוה (מצוטט בהמעשר והתרומה עמ' כ"ה) הוסיף העירי עוד על בעיה של ביווי אוכלין הכרוכה בהפרשה מן היפה בזה"ו. למעשה כך פסק בהמעשר והתרומה (פ"ה א), ובכר"צ הלכ' עמ' קי"ט. וכן נהגו.

הנושא השני העטון בירור כשמפריש מפירות שעל האדמה, הוא נושא ההפרשה לפני גמר מלאכתן: "אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו, ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו, ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו. ואם תרם – תרומתן תרומה" (תרומות פ"א מ"י). בבאור משנה זו וביישובה עם משניות אחרות בפרק א' דתרומות עוסקים האמוראים בירושלמי שם ובראשונים ואחרונים על אתר, ויש להאריך. בהקשר לענין הגדרון כאן נציין שיש לברר היטב קודם לכל מהו גדר "גמר מלאכה" כאן. האם מצב שבו התפוזים על הרכב נחשב לגמר מלאכה או שמא רק בבית האריזה נגמר מלאכתן? ואולי גם ביחס לתפוזים שעל האדמה ניתן לומר שנגמר מלאכתן – שהרי הם אינם עתידים להיאסף עוד – ואם-כן, נוכל לומר שהפרי שבמיכלים נגמרה מלאכתו, וכך גם הפרי שעל האדמה, ושפיר ניתן להפריש.

כמו כן יש לעיין במש"כ בשאגת אריה (סימן צ"ו), ויתכן שעל פי הנאמר שם בתפוזים שאין חסרים בגופם כלום, ויש רק להביאם לבית האריזה – אין בהם כלל חסרון של "מחוסר גמר מלאכה" (ואם אכן כן הוא, יל"ע מה יהיה דינם של תפוזים לתעשייה). ע"ע באור-שמח לתרומות פ"ה ה"ד, שיתכן שיש סברה שרק בדגן תירוש ויצהר יש חסרון של גמר מלאכה, ולא בשאר פירות, ועיין בירושלמי למשנה ד'.

3. תפוז טבל הדרומי ביותר על אדמת הפרדס⁶.

תנאי: כדי שלא אגרום מכשול למי שמפריש תרומות ומעשרות בעתיד מפירות אלו על פירות אחרים, אני מתנה כדלקמן:

1. הפרשה זו לא תתייחס לאותם הפירות שיגיעו לידי מי שיפריש מהם פעם נוספת⁷, באופן

מעבר לכך יש לזכור שטעם האיסור הוא משום גול השבט או טורח הכהן (עיין ירושלמי למשנה ד'), וא"כ יתכן שהיום שלקלקלה אויל, אולי יש להקל בכך.

עכ"פ, ברור הוא שמגבלה זו של הפרשת תרו"מ לפני גמר מלאכה הינה רק לכתחילה ולא בדיעבד (אם לא ביתים על שמן וכו'). לכן יש לשקול כאן את האלטרנטיבות, ולבחון אם פתרונות אחרים שיוצצו (כגון להוריד בפועל פירות מכל מיכל) יעילים ומעשיים, ואם הבעיות שמעוררות ההצעות האחרות אינן מצדיקות הסתמכות על הדיעבד כאן, בצרוף השיקולים הנ"ל.

בעיה אחרת שיש להעיר עליה כאן בקצרה קשורה לאותם גידולים בהם פרות הנשר שנותרים בשטח נשארים דבוקים ברגבי אדמה (לדוגמא: גזר אן תפוז"א). יש לעיין אם במצב זה הם מוגדרים כ"תלוש" או כ"מחובר". אם הם אכן נחשבים למחוברים – יש כאן בעיה של הפרשה מן המחובר על התלוש. בעיה זו לא קיימת כמובן בתפוזים שעל אדמת הפרדס.

4. תפוזים אלו ישמשו כתרומת מעשר לתפוזים שעל הרכב. תיאורטית ניתן היה להגדיר את כל תפוזי

הטבל שעל האדמה כתרומת-מעשר, אך העדפנו שלא לעשות כך משתי סיבות. ראשית, סביד מאד להניח שאז נמצא מרבה במעשרות, ו"המרבה המעשרות...מעשרותיו מקולקלין" (על כך עיין במאמרנו "הצעה להפרשת תרו"מ בנוסח פשוט" פרק ו'). שנית, אין בטחון מוחלט, שתמיד בין העמסת משאית אחת להעמסת חברתה נושרים ונופלים לאדמה תפוזים בכמות של יותר מאחוז מתכולת המשאית. לכן עדיף להחיל שם תרומת מעשר על הכמות המינימאלית הנצרכת, ואת שאר תפוזי הטבל לשייר כ"בטחון" לצורך תרומת מעשר על משאיות הפרי הבאות.

5. חלק ה-1/99 ממה שעל המשאית, שווה ל-1/100 מהכמות הכוללת (חוץ מתפוז התרומה הגדולה שנדון בנפרד בהמשך). סה"כ מאה החלקים מורכבים מתפוזים שעל הרכב ומחלק מן התפוזים שעל האדמה.

בנוסח החזו"א (דמאי י"ז ד"ה והנה) מוגדר חלק זה בפשטות "יותר מאחד ממאה מלבר של כל הפירות". העדפנו נוסח אחר, מחשש שלא כל משגיה מבין את המושג ההלכתי "מלבר".

6. תפוז זה ישמש כתרומה גדולה. בבואנו להגדיר את מקומה של התרומה הגדולה, עלינו להדגיש בנוסח שאין כוונתנו לתפוז הנמצא על העץ (כדי שלא נכשל בהפרשה מן המחובר על התלוש), וכן אין הכוונה לתפוז שהוגדר לפני כן כתרומה (שאם לא כן תהיה זו הפרשה מן הפטור על החי"ב).

התפוז ממוקם בצד הנגדי לתרומת המעשר, על מנת לא לערב ביניהם. התפוז הדרומי ביותר שעדיין נשאר טבל – ישמש לתרומה גדולה.

7. סעיפי תנאי 3-1 מבוססים על נוסח שחיבר הרב י. בויער, הליכות שדה 42 עמ' 4, ו-45 עמ' 6. גם כאן מדובר בבעיות שאין הצרכן נתקל בהם, אך חקלאי יר"ש שיפריש מתוצרתו עלול בעטיין להכשיל אחרים.

סעיף 1 של התנאי מתייחס לאפשרות בהמשך שיווק הפירות, מישהו ישתמש בפירות אלו המתוקנים כתרומה ומעשר על פירות טבל אחרים, ונמצא שהפריש מן הפטור על החי"ב. הפרשה

- שיש בו מכשול לאוכלים⁸.
2. אם מישהו ישתמש במעשרות שהפרשתי לשם תרומה ומעשר על פירות טבל אחרים, תחול ההפרשה שלי על הפירות הסמוכים להם⁹.
3. הכמויות שבהפרשה זו, תהיינה לפי הטבל שלא יפרישו ממנו שוב¹⁰.
4. אם יבוא מישהו, ויאכל מן הפירות שנותרו בפרדס, אני מתנה שהם יחשבו כמו התפויים

כזו, כמובן, לא חלה. (שו"ע יו"ד של"א נ"ח על פי תרומות פ"א מ"ה). או אז ייכשלו אוכלי הפירות האחרים באכילת טבל. לכן אנו מתנים, שבמקרה כזה לא תחול ההפרשה שלנו על אותם הפירות.

8. ברם, אין אנו מעוניינים שבכל מקרה בו פירותינו יגיעו לידי משגיח אחר תבטל הפרשתנו למפרע. ביטול הפרשתנו למפרע עלול להיות כרוך באיסור מכירת טבל, בברכה לבטלה, ובבעית "ברירה". ולדוגמא, אם המשגיח הבא יפריש את הפירות המתוקנים שלנו – מיניה וביה (ולא כתרומ"מ על מקום אחר) – אין צורך לבטל את הפרשתנו. המשגיח הבא, שאינו מברך ממילא מחמת הספק, הפריש פירות מעושרים מיניה וביה – ולא הועיל ולא הויק.

9. החולין המתוקנים שנשלחים על ידי החקלאי כוללים פירות מעשר ראשון (ולפעמים ספק מעשר עני) וחולין. מה קורה אם המשגיח המפריש אחר כך בבית האריזה או בחנות ישתמש במעשרות לתקן פירות אחרים של טבל וודאי? סעיף 1 של התנאי כבר ביטל למפרע את ההפרשה הראשונה ביחס לאותם פירות שהמשגיח השני לקח לשימוש. אך מכיוון שאנו רוצים ששאר הפירות שתיקן החקלאי ישארו מעושרים, צריכים להמציא במקום המעשר שנלקח – מעשר חילופי, למפרע. לשם כך בא סעיף 2. אנו מציינים שהפירות הבאים בתור, הסמוכים לאותו מעשר שנלקח, בצפון המיכלים וכדו' יהיה מעשר ראשון, למפרע.

בנוסף המקורי של הרב בויאר נאמר: "קביעת המקום שבהפרשתי יחול באותם פירות שלא יגיעו לידי מי שמפריש מהם פעם נוספת". למעשה הם-הם דברינו, אלא שכאן הדברים מנוסחים לענ"ד בלשון מובנת יותר.

10. סעיף זה בתנאי מתמודד עם תקלה נוספת שעלולה להגרם מכך שהמשגיח הבא ישתמש בחולין המתוקנים (ולא במעשר) לצורך תרומות ומעשרות על מקום אחר. אמנם בעית ההפרשה של פטור על החיוב נפתרה ע"י סעיף 1 הנ"ל, אך מאידך מתברר למפרע שהכמויות לפיהן חישב החקלאי את התרומות ומעשרות היו מוטעות, שהרי חלק מן היבול נלקח ממנו והפך בחזרה לטבל (בעקבות חלות סעיף 1 שבתנאי), ממילא נמצא שהמעשר שייחד איננו מהווה עוד עשירית מהפירות, אלא יותר. זהו מצב של "מרבחה במעשרות" וכאמור לעיל – מעשרותיו מקולקלים (קדושין נ"א ע"א). כדי לפתור בעיה זו, אנו מתנים כאן מראש שהכמויות של מעשר ותרומה יוגדרו על פי מה שתתברר ככמות הסופית של הטבל. אם כמות הפרי שהחקלאי מעשר תפחת – כמות המעשרות תפחת בהתאם.

שבמיכלים¹¹ על הדרך שהתניתי בסעיפים הקודמים של התנאי¹².

ברכה¹³: "באי אמ"ה אקב"ו להפריש תרומות ומעשרות".

תרומה גדולה: התפוז שבסעיף 3 בהקדמה, יהיה תרומה גדולה¹⁴.

מעשר ראשון: התפוזים שבסעיף 2 בהקדמה, ועוד 9 חלקים כאלה, הנמצאים בצפון הרכב, יהיו מעשר ראשון.

11. הצעת הנוסח מסתמכת על כך שהתפוזים שנשרו ונפלו לאדמת הפרדס, ישמשו לתרומה גדולה ותרומת מעשר. תרומה אסורה בהנאה לזרים, וגם לכהנים טמאים. לכן, עלול שימוש כזה להכשיל את מי שילקט בטעות תפוזים מעל אדמת הפרדס. כדי למנוע תקלה כזו הוספנו כאן תנאי לפיו אם מישהו יאכל תפוז מהפרדס, יתברר למפרע שהוא לא היה תרומה אלא טבל כמו התפוזים שבמיכלים, ונתקן יחד איתם על-ידי תפוזים אחרים שעל אדמת הפרדס. נציין, שאנו מסתמכים כאן, כמו בסעיפים הקודמים של התנאי על עקרון הברירה. אם אכן ילקחו תפוזים מאדמת הפרדס, סעיף 4 כאמור יהפכם לטבל. אך אז מתברר למפרע שתפוז שיועד לתרומה או לתרומת-מעשר איננו קיים עוד. כמו כן הכמויות השתנו – עתה עומדת כמות גדולה יותר של טבל לתיקון. אלה, למעשה, הבעיות שטופלו בסעיפים הקודמים (עיין הערות 9–10 לעיל), ואם-כן הפניה חוזרת אליהם תפתור את הבעיות גם כאן.
12. מדובר על ישוב הנמצא צפונית לאשקלון ולכן חייב בתרו"מ בוודאות.
13. העובדה שמוצעת כאן הפרשה שבועית, יוצרת מצב שאמירת נוסח ההפרשה נעשית זמן ניכר לפני שההפרשה חלה בפועל. השאלה היא מתי יש לברך – בשעת האמירה או בשעת ההפרשה בפועל? בחזו"א (דמאי ט' ט"ו) כתב: "נראה, שהמפריש שיחול למפרע מדין ברירה או שמפריש שיחול לאחר זמן בשעת הפרשה – מברך בשעת אמירה ולא בשעת הפרשה, וכדמשמע במ"א ס' של"ט סק"ה, דדוקא בפדיון הבן קדם ל' לא שייך לברך, דהשתא ליכא מצוה כלל, אבל מצוה שאפשר לעשותה עכשיו, אע"ג דחלות לאחר זמן – מברך בשעת עשיה. אבל כשמתנה בע"ש כדי להתיר ההפרשה בשבת – הדין נותן שיברך בשבת". גם בנדון דידן מדובר בפעולה ש"אפשר לעשותה עכשיו", שהרי חסרון מעשה התלישה אינה נחשבת לחסרון כדמוכח מהסוגיא בקידושין ס"ב, ואינו דומה לחסרון של פדיון הבן שא"א לפדות קודם ל'. לעומת זאת ב"המעשר והתרומה" (עמ' נ"ה) הביא בשם משנת חכמים שפשיטא ליה דאינו מברך על תרומה עד שעת ההפרשה. נקטנו כאן כחזו"א.
14. מסתבר שאין צורך להוסיף כאן "הרי הוא תרומה גדולה על הכל" או "על כל תפוזי הטבל שברצוני לתקן". במאמרי "הצעה להפרשת תרומות ומעשרות בנוסח פשוט" הצגתי רשימה של נוסחים שבחלקם מצוייה כזו ובחלקם לא. ההשערה שהועלתה שם היא, שכשיש נוסח המגדיר מראש שחלק ממה שהונח בצד הוא חולין ("אחר ממאה שיש כאן הרי זה בצד זה חולין" וכד') הכרחי להדגיש שהתרומה גדולה מופרשת גם עבורה – "על הכל". אך מי שפותח מיד בקריאת שם לתרומה גדולה אינו זקוק לזה. ההנחה הפשוטה היא שתרומה גדולה מופרשת עבור כל שאר הכרי, כמו שמעשר הוא מעשר מהכל, וכן כולם. בנוסח המוצע כאן אנו מקדימים הקדמה המגדירה בדיוק לאילו פירות אנו מתייחסים. מכאן ואילך ברור, שתרומה גדולה מתייחסת לאותם פירות שהוגדרו בהקדמה, ואין צורך בכל תוספת שהיא.

תרומת מעשר: אותם תפוזים שבסעיף 2, שנעשיתי אותם מעשר ראשון, יהיו תרומת מעשר.
מעשר עני¹⁵: עוד תשעה חלקים כאלה, הנמצאים בדרום הרכב, יהיו מעשר עני.
בשנת מעשר שני¹⁶: ואם הם חייבים במעשר שני, יהיו מעשר שני.
חילול מעשר שני (ללא ברכה): מעשר שני זה, הוא וחומשו, יהיה מחולל על פרוטה אחת, לפי הסדר והתנאים שקבעו ממוני קרן המעשרות.

ג. נוסח הפרשת תרומות ומעשרות במטע ענבים

(הצעה למשק עצמונה תמוז תשנ"א)

הקדמה

בציר הענבים מבוצע על-ידי פועלים יהודים. לאחר הבציר מעבירים את הענבים לסככת-מיון שבישוב אשר מרוחק מרחק רב מן המטע.
 במהלך המיון מפרידים בין שלושה סוגים: ענבים לשוק מקומי, ענבים ליצוא ו"בררה". האריזה ליצוא ולשוק המקומי מתבצעת בנפרד ובסוגי אריזות שונות.

15. במטעים הנמצאים מדרום לקו אשקלון באר שבע, אין צורך לתת בפועל את המעשר עני הזה, ודי באמירת הנוסח.
16. מה שחנט ונקטף לפני ט"ו בשבט, שייך בוודאות לשנה החולפת (תשמ"ט), שנת מעשר שני. פירות שנקטפו בין ט"ו בשבט תש"ן לסוף הקיץ, חנטו בשנת מעשר שני, ונלקטו בשנת מעשר עני. בתפוזים יש ספק אם הולכים בהם אחר חנטה, כשאר האילנות, או שהולכים בהם אף אחר הלקיטה כאתרוג. לכן, בעונה זו, יש לקרוא שם, מספק, אף למעשר עני. מסיבה זו, לא ניתן לברך על פדיון המשער השני, ואף אין חובה לתת את מעשר העני.
 מה שחנט ונקטף בין ט"ו בשבט של שנת מעשר עני לט"ו בשבט הבא, חייב במעשר עני בוודאות, ולכן יש לתת אותו לעני בפועל. כמובן שיש כאן בעיה טכנית של הורדת 9% מתכולת הרכב. בענין זה עיין במאמרו של הרב עזריאל אריאל.
- לגבי מה שנקטף לאחר ט"ו בשבט תשנ"א, שוב יש ספק, שהרי הוא חנט בשנת מעשר עני, ונלקט בשנת מעשר שני. להלכה נוקטים אנו שפרי הדר, דינו כשאר הפירות, שהולכים בהם אחר החנטה. אך מספק, חוששים לדעה החולקת, ומפרישים אף מעשר שני. עם זאת, מכיון שקרוב לוודאי שהפירות חייבים במעשר עני, ומכיוון שלא ניתן לסמוך על ספק זה לקולא בשני הכיוונים (לא לתת מעשר עני מקטיף של חורף-אביב תש"ג מספק, וגם לא מחורף תשנ"א מספק) יש לתת את המעשר עני בפועל לעני ("המעשר והתרומה" לרח"ו גרוסברג עמוד נ"ו, ובהערה ח'. ובהערה י').

יותר ממשלוח אחד ביום לא ישלח לעולם, ובסה"כ יוצאים מן הכרם כשלושה משלוחים במשך העונה כולה.

אופן ההפרשה

1. את נוסח ההפרשה יש לומר עם סיום הכנת הארגזים למשלוח. כדי למנוע בעיה של "אינו מוקף" יש להקפיד לומר את הנוסח כשהארגזים עומדים בתוך הסככה ועדיין לא הועמסו על המשאית.
2. יש להכין בנפרד ארגז או מיכל שבו ענבים בכמות של יותר מאחוז מכלל הענבים המיועדים באותו יום למשלוח. אם אין בסככת-המיון די ענבים באיכות ירודה לצורך הענין – יש להביא מהכרם.
3. לאחר אמירת הנוסח, יש להקפיד לקבור מיד את הענבים של התרומה הגדולה ותרומת-המעשר, על מנת למנוע מכשול ביום המחרת.

נוסח ההפרשה

תרומה גדולה: קילו הענבים הצפוני ביותר במיכל אשר בצד, יהיה תרומה גדולה על כל הענבים אשר בסככה.

מעשר ראשון: מאית מכלל הענבים, הנמצאת בדרום המיכל אשר בצד, ועוד תשעה חלקים כמותה בצפון הענבים העומדים לשווק – יהיה מעשר ראשון.

תרומת מעשר: אותה מאית שעשיתיה מעשר ראשון, הנמצאת בדרום המיכל אשר בצד, תהיה תרומת מעשר.

מעשר שני: מעשר שני יהיה בצד דרום של הענבים העומדים לשווק.

חילול מעשר שני: המעשר-שני שיש כאן יהיה מחולל, הוא וחומשו, על פרוטה שייחדתיה לחילול מעשר-שני.

בשנת מעשר עני: מעשר עני יהיה בצד דרום של הענבים העומדים לשווק.

ד. נוסח הפרשת תרומות ומעשרות מאגוזי ארמה (בוטנים)

(הצעה למשקי חבל-עזה אב תשמ"ט)

הקדמה

לאחר שנשלם גידול הבוטנים, חורשים את השדה ומנערים את כל הבוטנים מהעלווה.

לאחר מכן משאירים את הכל לייבוש בשדה. השלב הבא הוא הלקט אשר מתבצע מספר פעמים.

אופן ההפרשה

תהליך האיסוף המתואר כאן מקשה על ההפרשה. כאן אי-אפשר להשתמש בנוסח שיחול בסוף היום או עם צאת המשאית מהשטח, שכן בשלב זה אין אנו יודעים מה ישאר בשדה לצמיחות ומה יאסף בלקיטים הבאים. לכן האפשרות היחידה היא להפריש תרומות ומעשרות לאחר הניעור ולפני תחילת הלקיטים, ולקרא שם למה שישאר בשדה בסוף הלקיטים. בדרך זו אנו נזקקים להסתמך על דין ברירה, אך בנדון דידן מדובר בגידול שלכולי עלמא חיובו במעשרות הוא רק מדרבנן. נוסף לכך השטח נמצא באזור שקרוב לוודאי שלא נכבש ע"י עולי בבל, ולכן מסתבר שדינו כסוריא, שברירה מועילה במה שגדל בה. התרומה הגדולה היא החלק היחיד שמבורר כבר בשעת ההפרשה. יש להקפיד לקבור אותה מתוך לשטח.

נוסח ההפרשה

תנאי: אם הפרשתי תגרום מכשול הלכתי לאדם שיפריש אחרי, אני מתנה שהיא לא תחול על אותם בוטנים שבהם המכשול.

תרומה גדולה (יקח בידו בוטן אחד מן השדה ויאמר): בוטן זה הרי הוא תרומה גדולה על כל מה שיש בשדה זה.

מעשר ראשון: מאית מהכל, שתשאר בצפון השדה לאחר כל הלקיטים בשדה, עם עוד תשע מאיות כמותה בצד הצפוני של השדה, תהיה מעשר ראשון מעכשיו.

תרומת מעשר: אותה מאית, שתשאר בשדה, שייחודתי אותה למעשר ראשון, תהיה תרומת מעשר מעכשיו.

מעשר שני: תשע מאיות נוספות בדרום השדה הרי הן מעשר שני.

בשנת מעשר עני: תשע מאיות נוספות בדרום השדה הרי הן מעשר עני.

חילול: מעשר שני זה יהיה מחולל על פרוטה בקרן המעשרות של המועצה הדתית חוץ עזה.

ה. נוסח הפרשת תרומות ומעשרות מקציר החיטה*

(הצעה לגד"ש-עציון אייר תשנ"ב)

הקדמה

לשלושת קיבוצי גוש-עציון יש שטחי פלחה ושלחין נרחבים בשותפות בחבל לכיש. כ-70% משטחים אלו נזרעים מדי שנה בגידולי גרעיני מאכל שונים – בעיקר חיטה חמניות וחומצה. אסיף היבול של גדולים אלו מתבצע על-ידי קציר קומביין תבואות, ובמהלך הקציר נושרת כמות קטנה של גרעינים מאחורי הקומביין, הן עקב הקושי לכוון במדויק את נפות הקומביין, והן מסיבות אחרות. כיון שכך, מספר עשירות האחוז מן היבול נותר בשדה לאחר שזה נקצר על-ידי הקומביין. עלתה השאלה האם ניתן להשתמש באותו נשר כתרומה גדולה ותרומת-מעשר.

אופן ההפרשה

1. אם הרב המפריש אינו חבר קיבוץ וגם לא "פועל" של הקיבוץ, יש להנפיק לו שטר הראה מכל הבעלים של החיטה בו הם מאשרים לו להפריש תרו"מ.
2. כתרומה תופרש חיטה מסימת המיועדת לכך בצד השדה. נוכל לסמוך על כך שבאופן כזה יכול להחשב חלק זה למוקף עם מה שבשדה. בשום אופן אין לקחת חיטה זו מהמשאית (כי היבול שכבר במשאית – נגמרה מלאכתו, ואילו החיטה שעומדים לתקן כאן – עדיין לא נגמרה מלאכתה). יש להניחה במקום שמור (כדי שלא יפגע על-ידי אנשים או בעלי-חיים), אך לא סגור (בגלל בעית מוקף).
3. כתרומת מעשר תופרש, בהעדר פתרון אחר, חיטה שנושרת מהקומביין בשדה. נציין ונדגיש כאן שפתרון זה איננו אידיאלי כלל וכלל, משום שאנו נזקקים בזאת להפריש תרו"מ מדבר שעדיין לא נגמרה מלאכתו על דבר אחר שלא נגמרה מלאכתו (ל"גמר מלאכה" נחשב מילוי המשאית בתבואה). להלן יוצע גם נוסח אלטרנטיבי למצב שבו ניתן להפריש תרומת-מעשר ממש.
4. מובן שההצעה הנ"ל מסתמכת על כך שיש כמות של יותר מאחוז במה שנופל מהקומביין. יש לבדוק זאת בפועל, ואין להסתמך על הערכה של מומחה בודד, או על ממוצעים כלליים.
5. יש לדאוג לכך שהיבול המיועד לתרומה לא יופקר, ושבהמות ערבים לא תאכלנה את גרעיני החיטה – התרומה – שתשאר בשטח.
6. יש לדאוג שנוסח ההפרשה יחול לפני שהמשאיות תצאנה לדרך. לכן מוצע שנוסח ההפרשה יאמר מראש בתחילת כל יום. לצורך כך אין צורך להסתמך על עקרון הברירה,

* זוהי תשובתו האחרונה של הרב בירן הי"ד, אותה כתב ביום עבודתו האחרון במכון התורה והארץ. התייחסותו של הרב יעקב אריאל שליט"א המובאת לקמן נכתבה בתוך ימי ה"שבעה".

שהרי בשעת חלות ההפרשה הכל יהיה כבר מבורר. לכן גם אפשר לברך על הפרשה זו, למרות שזו הפרשה מראש.

7. יש לומר את נוסח ההפרשה בכל בוקר לאחר התפילה. אם החלו למלא מיכלים עוד קודם – יש לומר את הנוסח בלילה ולתקנו בהתאם.

למעשה, אפשר לומר את הנוסח פעם אחת בלבד בתחילת העונה, מפני שהחיטה לא תמשך לגדול, ואין כאן בעיה של דבר שלא בא לעולם.

8. ההנחה היא שהבעלות על המשאיות ועל החיטה שמונחת במשאית בשדה היא של גד"ש עציון. אם המשאיות שייכות לגורם זר יש לשקול מחדש את כל מערכת ההפרשה שכאן.

9. יש להבטיח שלא יצמחו ספיחים של תרומה לשנה הבאה, כי "גידולי תרומה – תרומה". לכן יש לוודא ששריפת השלף תמנע את נביטתו. מצד שני, כילוי המוחלט של השלף הינו מעשה איסור, שכן אסור לשרוף תרומה טהורה, ולכן יש לוודא שהשריפה תגרום רק לקלייתו ולא לכליונו.

נוסח ההפרשה – הצעה א' (מסתמכת על נשר הקומביין)

הקדמה: מה שאומר לקמן יתייחס לגרעיני החיטה שיאספו היום (או: "בעונה זו" אם ההפרשה מתבצעת פעם אחת בלבד במשך העונה) בשדות גד"ש עציון. ההפרשה תחול בכל פעם שיסתיים מילוי מיכל הקומביין בגרעינים, ותתקן את מה שיהיה בהם באותו רגע. ההפרשה תהיה לפי הסדר הנהוג.

תנאי: אם הפרשה זו תגרום מכשול למישהו ותנאים אלו אינם מקללקים את ההפרשה, הריני מתנה שההפרשה שלי תחול על הסדר הזה:

1. הפרשה זו לא תתייחס לאותם גרעינים שבעטיים ייגרם המכשול.
2. אם תתבטל הפרשת התרומות והמעשרות או חלק מהם, תחול ההפרשה שלי על הגרעינים הסמוכים להם.
3. הכמויות בהפרשה זו תהיינה לפי מה שלא יפרישו ממנו שרב.

תרומה גדולה: גרעין החיטה הטבל העליון ביותר במיכל בשדה (שהוכן לכך) – הרי הוא תרומה גדולה.

מעשר ראשון: גרעיני הטבל הצפוניים ביותר באותו שדה, בכמות של 1/99 ממה שברצוני לתקן – יהיו מעשר ראשון. שאר המעשר הראשון יהיו הגרעינים העליונים מבין אלה שברצוני לתקן.

תרומת מעשר: אותם גרעינים שבצפון, שעשיתי אותם מעשר ראשון – יהיו תרומת מעשר. **מעשר שני:** מעשר שני יהיה בתחתית הגרעינים שברצוני לתקן.

חילול מעשר שני: מעשר שני זה, הוא וחומשו, יהיה מחולל על פרוטה ורבע מן המטבע המיוחדת לחילול מעשר שני. חילול זה יחול בכל פעם שיסתיים מילוי משאית.

הצעה ב' – אופן ההפרשה

כאן מוצע להפריש בפועל תרומת-מעשר. את תרומת המעשר ניתן להעביר ללול שנמכר לכהן.

את התרומה הגדולה אפשר להניח באופן שמור בשדה, ואף רצוי לעשות זאת כדי שהפרשתה תהיה מן המוקף. תרומת המעשר, לעומת זאת, יכולה להיות מופרשת שלא מן המוקף, ולכן מוצע לרכזה במחסן בו היא תהיה שמורה טוב עוד יותר. ברם, במחסן יש להקפיד שאת הטבל החדש יוסיפו על-פי נוהל קבוע מצד אחד בלבד, כך שנוכל להגדיר את תרומת המעשר בצד הנגדי, ולהשמר ממצב שבו תהיה לפנינו תערובת של טבל ותרומה.

במידת האפשר, מומלץ לפתור את הבעיה על-ידי ריכוז כל הכמות הנצרכת לתרומת מעשר בתחילת העונה, ורק אז לקצור הלאה ולהפריש במשך כל העונה על סמך כמות זו.

נוסח ההפרשה – הצעה ב' (איננה מסתמכת על נשר הקומביין)

הקדמה: מה שאומר לקמן יתייחס לגרעיני החיטה שיאספו העונה בשדות גד"ש עציון. ההפרשה תחול בכל פעם שיסתיים מילוי מיכל הקומביין בגרעינים, ותתקן את מה שיהיה בהם באותו רגע. ההפרשה תהיה לפי הסדר הנהוג.

תנאי: אם הפרשה זו תגרום מכשול למישהו ותנאים אלו אינם מקלקלים את ההפרשה, הריני מתנה שההפרשה שלי תחול על הסדר הזה:

1. הפרשה זו לא תתייחס לאותם גרעינים שמהם ייגרם המכשול.
2. אם תתבטל הפרשת התרומות והמעשרות או חלק מהם, תחול ההפרשה שלי על הגרעינים הסמוכים להם.
3. הכמויות בהפרשה זו תהיינה לפי מה שלא יפרישו ממנו שוב.

תרומה גדולה: גרעין החיטה הטבל הצפוני ביותר במיכל (שהוכן לכך) בשדה – הרי הוא תרומה גדולה.

מעשר ראשון: גרעיני הטבל הדרומיים ביותר במחסן שהוכן לכך, בכמות של 1/99 ממה שברצוני לתקן – יהיו מעשר ראשון. שאר המעשר הראשון יהיה בגרעינים הנליונים מבין אלה שברצוני לתקן.

תרומת מעשר: אותם גרעינים בדרום המחסן, שעשיתי אותם מעשר ראשון – יהיו תרומת מעשר.

מעשר שני: מעשר שני יהיה בתחזית הגרעינים שברצוני לתקן.

חילול מעשר שני: מעשר שני זה, הוא וחומשו, יהיו מחוללים על פרוטה ורבע מן המטבע המיוחדת לחילול מעשר שני. חילול זה יחול בחצות הלילה.